

Nr. 389.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förvärvande för statsverkets räkning av Nobelstiftelsens rätt till visst område av skogsinstitutets förutvarande tomt å norra Djurgården; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels godkänna av Nobelstiftelsen gjort erbjudande att på statsverket överlåta all stiftelsen nu tillkommande rätt till det område av omkring 3,000 kvadratmeter utav skogsinstitutets förutvarande tomt, vilket enligt riksdagens skrivelse den 18 maj 1905 (nr 159) angående försäljning av två områden av norra Djurgården undantagits från försäljningen för att bibehållas under Hans Maj:t Konungens disposition och var till dispositionsrätten sedermera av Hans Maj:t Konungen överlåtits å sagda stiftelse:

dels ock för beredande av gottgörelse åt Nobelstiftelsen för avstående till statsverket av dess rätt till oförmälda tomtområde anvisa på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 294,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden: PETERSSON,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 UNDÉN,
 THORSSON,
 HOLMQUIST,
 OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet följande:

Vid anmälan den 7 januari 1920 av utgifterna under riksstatens för år 1921 åttonde huvudtitel hemställde jag under punkt 58, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition angående anslag till förvärvande av Nobelstiftelsens rätt till visst område av skogsinstitutets förutvarande tomt å norra Djurgården, för ändamålet beräkna på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 294,000 kronor. Denna min framställning blev av Kungl. Maj:t bifallen. Sedan ärendet numera undergått erforderlig utredning, tillåter jag mig ånyo anmäla frågan inför Kungl. Maj:t.

Förvärvande
 för statsver-
 kets räkning
 av Nobelstif-
 telsens rätt
 till visst
 område av
 skogsinsti-
 tutets förut-
 varande tomt
 å norra Djur-
 gården.

Konungens dispositionsrätt över Djurgården grundar sig på riksens ständers skrivelse den 1 december 1809, varigenom ständerna erbjödo Konung Karl XIII att till bestridande av samtliga utgifter för hovhållningen m. m. emottaga en viss årlig summa, mot det att till riksens ständer överlämnades »såsom en i evärdliga tider åt dem förbehållen rättighet» förvaltningen och användandet av de kungl.- och kungsladugårdar m. m., som förut stått under konungens omedelbara styrelse, med iakttagande dock att »den här vid huvudstaden belägna Djurgården bör förbliva under Kungl. Maj:ts enskilda disposition», i sammanhang varmed ständerna emellertid anhöllo, »att den s. k. djurgårdskassan måtte endast få användas till Djurgårdens förbättring och förskönande samt därvarande broars och vägars underhåll och icke graveras med särskilda avlöningar eller gratifikationer till några vissa personer». Enligt statsrådsprotokollet den 26 februari 1810 hade Kungl. Maj:t antagit riksens ständers erbjudande på sätt och med villkor ovannämnda skrivelse innehöll.

I anledning av väckt fråga om beredande av tillgång till de av en ny härordning föranledda utgifterna för nya kasernetablisement uppdrog Kungl. Maj:t den 8 april 1902 åt en kommitté att, bland annat, efter föregången utredning, avgiva yttrande, huruvida några och, i sådant fall, vilka av de kronan tillhöriga områden inom den s. k. norra Djurgården med Ladugårdsgärdet lämpligen kunde styckas och, indelade till tomter, försäljas, samt angiva, vilka av dessa områden borde till försäljning i första rummet ifrågakomma, ävensom verkställa beräkningar av den inkomst, som genom en dylik försäljning kunde för statsverket uppstå.

Efter det kommittén avgivit betänkande i ämnet, framlade riksmarskalksämberet i utlåtande över detta betänkande förslag angående det område av norra Djurgården, som enligt riksmarskalksämberets åsikt borde upplåtas till försäljning. Ämberet gjorde därvid undantag för viss mark samt anmälde, i samband med yttrande angående dåvarande skogsinstitutets område, att ämberet erhållit bemyndigande att göra hemställan därom, att ett tomtområde, till en areal av omkring 3,000 kvadratmeter, beläget inom skogsinstitutets dåvarande gräns, måtte förbehållas Hans Maj:ts Konungens personliga disposition, att till ett särskilt ändamål användas, vilket område vore avsett att uttagas å den högst belägna delen å ifrågavarande tomtområde. Med anledning härav borde nämnda areal undantagas från försäljningsområdet.

Efter ytterligare utredning i ärendet föreslog Kungl. Maj:t i proposition, nr 114, 1905 års lagtima riksdag medgiva, bland annat, att vissa närmare angivna områden av norra Djurgården, belägna det ena söder om Valhallavägens förlängning åt öster och det andra norr om Djurgårds-

brunnsviken, med undantag av omkring 3,000 kvadratmeter utav skogsinstitutets dåvarande tomt, finge på det sätt avhändas kronan, att därav till Stockholms stad finge kostnadsfritt med äganderätt upplåtas de delar, som enligt en blivande stadsplan för dessa områden erfordrades till gator, torg, allmänna platser och tomter till byggnader för allmänt behov, ävensom angränsande vattenområde, samt att de återstående delarna finge försäljas i den ordning, Kungl. Maj:t bestämde. Denna framställning blev av riksdagen i huvudsak bifallen (skrivelse nr 159), varvid riksdagen emellertid undantog »tomter till byggnader för allmänt behov».

Jämlikt beslut den 24 december 1906 förklarade sig Hans Maj:t Konung Oscar II vilja till Nobelstiftelsens förmån under visst villkor avstå dispositionsrätten till berörda område av omkring 3,000 kvadratmeter inom skogsinstitutets dåvarande tomt. I avseende å denna upplåtelse och därvid förbundna villkor tillåter jag mig erinra om följande:

I Nobelstiftelsens grundstadgar är förutsatt, att stiftelsen skall anskaffa egen lokal för stiftelsens förvaltning jämte högtidssal. För detta ändamål hade styrelsen för denna stiftelse i en den 28 december 1905 till riksmarskalksämberet avlåten skrivelse ifrågasatt att förvärva tomtplats för en byggnad på den så kallade Kaptensudden å södra Djurgården eller det område, som är beläget mellan Djurgårdsbrunnsviken och Djurgårdsentrén närmast den från Strandvägen dit ledande bron. Besittningsrätten till Kaptensudden hade av Hans Maj:t Konungen upplåtits till enskild person, med vilken styrelsen för Nobelstiftelsen träffat överenskommelse, gällande intill viss, numera förfluten tid, att få denna rätt å sig överlåten mot en gottgörelse av 350,000 kronor. Då emellertid styrelsen ansåg det icke kunna ifrågakomma, att en så dyrbar byggnad som den för stiftelsens behov erforderliga skulle uppföras å en tomt, därå, enligt gällande bestämmelser, allenast en på den regerande Konungens regeringstid beroende nyttjanderätt kunde förvärfvas, hade styrelsen hemställt, att riksmarskalksämberet måtte vidtaga åtgärder för avlåtande av proposition till riksdagen rörande upplåtelse till Nobelstiftelsen jämväl av äganderätten till den del av Kaptensudden, som erfordrades för oförmälda byggnad, mot ett pris av 40 kronor per kvadratmeter av arealen.

Efter det under ärendets utredning vissa erinringar framställdes mot Kaptensuddens bebyggande med en så pass monumental byggnad, varom här givetvis vore fråga, samt vidare av den så kallade Ladugårdsgärdeskommissionen pekats på den högst belägna delen av skogsinstitutets dåvarande område såsom en för Nobelstiftelsen synnerligen lämplig tomt, hade riksmarskalksämberet i skrivelse till Nobelstiftelsen meddelat, att Hans

Maj:t Konungen hade för avsikt att uttaga det för hans disposition undantagna området av 3,000 kvadratmeter å den högst belägna delen av dåvarande skogsinstitutets område eller just den del därav, vilken enligt stiftelsens och Ladugårdsgärdeskommissionens åsikt vore den för ändamålet mest lämpade, och dels förklarar sig vilja till Nobelstiftelsens förmån avstå dispositionsrätten till ifrågavarande område under villkor, att Nobelstiftelsen förvärvade och till Djurgården återställde den till enskild man nu upplåtta dispositionsrätten till Kaptensudden.

Genom att på angivet sätt inlösa och till Djurgården överlämna besittningsrätten till Kaptensudden skulle Nobelstiftelsen sålunda kunna bereda sig möjlighet att förvärva den Hans Maj:t Konungen tillkommande dispositionsrätten till de 3,000 kvadratmeter å skogsinstitutets område, som stiftelsen tänkt sig såsom blivande byggnadstomt. Stiftelsens styrelse ansåg emellertid det fortfarande icke kunna ifrågakomma, att en så dyrbar byggnad som den för stiftelsens behov erforderliga skulle uppföras på en tomt, därå allenast dispositionsrätt kunde förvärfvas, och hemställde styrelsen därför om utverkande av riksdagens medgivande, att jämväl nu ifrågavarande, Hans Maj:t Konungen förbehållna område av omkring 3,000 kvadratmeter finge för angivna ändamål avhändas kronan på det sätt, som i 1905 års riksdagsbeslut blivit bestämt för övriga delar av i beslutet avsedda områden av norra Djurgården.

I anledning härav föreslog Kungl. Maj:t i proposition, nr 142, 1907 års riksdag medgiva, att, därest Hans Maj:t Konungen komme att till Nobelstiftelsen eller annan därmed jämförlig institution för bebyggande upplåta det område av omkring 3,000 kvadratmeter utav skogsinstitutets dåvarande tomt, vilket enligt riksdagens skrivelse den 18 maj 1905 angående försäljning av två områden av norra Djurgården undantagits från försäljningen för att bibehållas under Hans Maj:t Konungens disposition, jämväl äganderätten till detta område måtte försäljas i enahanda ordning, som i nämnda riksdagsskrivelse blivit bestämd. Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen bifallen (skrivelse den 13 maj 1907, nr 139).

Sedan Nobelstiftelsen sedermera uppfyllt det för erhållande av dispositionsrätten till omförmälda område av omkring 3,000 kvadratmeter uppställda villkoret om återställande till Djurgården av besittningsrätten till lägenheten Kaptensudden, förklarade Hans Maj:t Konungen enligt beslut den 3 februari 1908 dispositionsrätten till ifrågavarande område å skogsinstitutets tomt vara på Nobelstiftelsen överlåten. Härefter uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 27 mars 1908 åt kommissionen för handhavande av frågor rörande nytt övningsfält för de i Stockholm förlagda

trufförbanden att för en köpeskilling av 150,000 kronor samt mot vissa angivna villkor i övrigt till Nobelstiftelsen försälja ett område av 3,000 kvadratmeter å ifrågavarande plats jämte en areal av omkring 300 kvadratmeter därutöver, i samband varmed Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser dels rörande det definitiva fastställandet av gränserna för den försålda tomten samt av ritningar för Nobelstiftelsens ifrågasatta byggnader därstädes och dels i fråga om användandet av den inflytande köpeskillingen.

På framställning av den år 1910 tillsatta Djurgårdskommissionen medgav Kungl. Maj:t vidare jämlikt beslut den 24 mars 1916, att Djurgårdskommissionen finge *dels* träffa överenskommelse med vederbörande om tiden och ordningen för avträdande av det utav skogsinstitutet disponerade området å norra Djurgården samt, efter sålunda träffad överenskommelse, tills vidare övertaga förvaltningen av ifrågavarande område, *dels ock* vidtaga åtgärder beträffande vissa å området befintliga byggnader, varjämte Kungl. Maj:t förklarade Sig vilja, på förnyad framställning, meddela beslut, bland annat, angående utstakning och försäljning av det till byggnadstomt för Nobelstiftelsen avsedda området.

Enligt mig lämnad npplysning har någon dylik framställning emellertid icke avlåtits till Kungl. Maj:t, och något avtal med Nobelstiftelsen angående områdets försäljning icke blivit träffat.

I skrivelse den 8 september 1919 har nu styrelsen för Nobelstiftelsen hemställt, huruvida Kungl. Maj:t skulle finna skäl vidtaga åtgärder för förvärvande åt statsverket av den rätt till omförmälda tomt å skogsinstitutets förra område, som stiftelsen innehade; stiftelsen erbjuder sig att till statsverket avstå sin rätt till tomten mot en gottgörelse, motsvarande den kostnad, stiftelsen själv fått för ändamålet vidkännas, häri inberäknad ränta å de utlagda medlen.

Till stöd för sin framställning anför styrelsen följande:

Det byggnadsföretag, för vilket Nobelstiftelsen tillförsäkrat sig ovan omförmälda tomt, var från början avsett att omfatta såväl lokal för stiftelsens förvaltning som ock en stor samlingsal att användas för den högtidliga utdelningen av nobelpris. Sistnämnda ändamål påkallade en byggnad av jämförelsevis stora dimensioner, och här för skulle säkerligen ifrågavarande tomt, som upptager den högst belägna delen av skogsinstitutets park, hava synnerligen väl lämpat sig.

Emellertid har det nu befunnits vara anledning att i väsentlig mån inskränka det för stiftelsen planerade byggnadsföretaget. Det är nämligen numera utsikt till att genom andra byggnadsföretag i huvudstaden större samlingslokaler skola i en nära framtid komma till stånd, vilka väl ägna sig för den högtidliga utdelningen av nobelprisen och säkerligen kunna få av Nobelstiftelsen användas för detta ändamål. Då härigenom stiftelsens byggnadsfråga syntes hava kommit i ett förändrat läge, har styrelsen under nästlidet år funnit skäl att i frågan inhämta yttranden av vetenskaps-

akademien, karolinska institutet och svenska akademien såsom utdelare av de nobelpris, vilkas högtidliga överlämnade till pristagarna äger rum i Stockholm. Till svar härå hava dessa prisutdelare samtliga förklarat sig i likhet med styrelsen anse, att något behov ej numera föreligger att inom den för stiftelsen tillämnade byggnaden anordna en högtidssal för prisutdelningen.

Da i följd härav Nobelstiftelsens byggnadsfråga blivit begränsad till att huvudsakligen avse beredande åt stiftelsen av förvaltningslokal i egen byggnad, har det syntts mindre lämpligt att härför använda tomten å skogsinstitutets förra område, särskilt som denna tomt fordrar en jämförelsevis stor och monumental byggnad. För Nobelstiftelsens räkning har därför nu inköpts en annan i huvudstaden belägen fastighet, i vars byggnad de för stiftelsen erforderliga lokalerna kunna på ändamålsenligt sätt anordnas.

Beträffande beloppet av den kostnad, stiftelsen fått vidkännas, åberopas en skrivelsen bifogad uppgift, så lydande:

Uppgift å Nobelstiftelsens kostnad för tomten å skogsinstitutets förra område, beräknad till utgången av år 1919.

	Kronor.
1908 ²⁸ / ₁ erlades till Djurgårdsförvaltningen för att av densamma användas till inlösen från grosshandlaren I. Hirsch av besittningsrätten till lägenheten Kaptensudden å Djurgården.....	290,000: —
1911 ²⁸ / ₁ erlades till grosshandlaren Hirsch ett utöver nämnda summa villkorligt betingat ersättningsbelopp för att Hirsch skulle avstå från sina anspråk på lägenheten Kaptensudden	4,000: —
	<u>294,000: —</u>
Ränta å nämnda belopp från utbetalningsdagarna till 1919 års slut å 4,43 proc.	154,924: 24
	<u>Summa 448,924: 24</u>

Angivna räntesats motsvarar den medelränta, som stiftelsen under åren 1908—1918 haft å sina för förräntning placerade medel. I uppgiften är räntan uträknad till den 31 december 1919; vid senare skeende likvid skulle alltså tillkomma ränta å berörda 294,000 kronor från sistnämnda dag till likviddagen.

I infordrat utlåtande den 9 oktober 1919 har byggnadsstyrelsen i ärendet anfört följande:

Vid granskning av föreliggande ärende har byggnadsstyrelsen icke funnit annat att för sin del erinra än att det synes styrelsen kunna ifrågasättas, huruvida, såsom avses, statsverket bör vid köpets återgång ersätta Nobelstiftelsen den ränta denna gått förlustig på grund av att stiftelsen icke begagnat sig av den rätt, stiftelsen genom köpet förskaffat sig, till utförande å den köpta tomten av den ursprungligen avsedda byggnaden.

Efter det Kungl. Maj:t vidare den 30 november 1919 anmodat Nobelstiftelsen att inkomma med meddelande, huruvida stiftelsen vore villig att avstå från kravet på i ärendet omförmäld gottgörelse för ränta, har Nobelstiftelsens styrelse i skrivelse den 4 december 1919 anfört följande:

Nobelstiftelsen vill till en början framhålla att här icke är fråga om återgång av det mellan Hans Maj:t Konungen och Nobelstiftelsen träffade avtal, varigenom stiftelsen erhållit dispositionsrätten till ifrågavarande område, utan därom att stiftelsen — vilkens rätt till området innefattar, förutom nämnda dispositionsrätt, även rätten att mot erläggande av viss köpeskilling förvärva äganderätten till området — skulle på statsverket för något dess ändamål överlåta den rätt till området stiftelsen sålunda innehar.

I övrigt anför styrelsen följande.

Vid nyssnämnda förhållande har det synts Nobelstiftelsens styrelse fullt befogat, att gottgörelsen till stiftelsen måtte bestämmas till ett belopp, motsvarande den kostnad, stiftelsen själv fått för ändamålet vidkännas, däri inberäknat ränta å de kontant utlagda beloppen. Den sålunda ifrågasatta gottgörelsen lär nämligen ingalunda överstiga utan fast hellre understiga nuvarande värdet å den rätt, varmed stiftelsen för närvarande innehar området och som statsverket skulle från stiftelsen förvärva. Ett ytterligare skäl ligger däri att även det område, Kaptensudden, vilket överlämnats till djurgårdsförvaltningen såsom vederlag för besittningsrätten till ifrågavarande del av skogsinstitutets förra tomt, och av vars disposition djurgårdsförvaltningen under hela tiden dragit fördel, numera måste anses äga ett värde, högre än den nu begärda ersättningen.

Vid framställande av sitt anbud har Nobelstiftelsens styrelse haft till ögonsikte, å ena sidan att statsverket icke skulle betala mer än värdet å den rätt, statsverket komme att genom överlåtelsen förvärva, och å den andra att stiftelsen icke skulle genom överlåtelsen göra någon som helst vinst.

Byggnadsstyrelsen har uppenbarligen icke haft något att erinra mot den begärda gottgörelsen i och för sig.

Nobelstiftelsens styrelse hemställer alltså, huruvida icke Kungl. Maj:t skulle finna den ifrågasatta gottgörelsen vara skälig.

För den händelse emellertid Kungl. Maj:t skulle anse Sig icke kunna tillmötesgå stiftelsens begäran att få gottgörelsen bestämd med hänsyn jämväl till räntan å de kontant utlagda medlen, förklarar Nobelstiftelsens styrelse, att styrelsen finner sig — i betraktande därav att kronan torde hava befogade anspråk på att, vid stiftelsens frånträdande av planen att bebygga området för stiftelsens behov, komma i besittning av området för något sitt ändamål — icke kunna vägra att avstå från kravet på gottgörelse för ränta.

På grund av remiss har sedermera statskontoret yttrat sig i ärendet och i utlåtande den 17 december 1919 anfört följande:

Det synes statskontoret billigt att, om Nobelstiftelsen avstår från sin förvärvade dispositionsrätt till ifrågavarande område, stiftelsen gottgöres de kontanta utlägg stift-

telsen fått vidkännas för rättens förvärvande. I likhet med byggnadsstyrelsen anser statskontoret förhållandena icke vara sådana, att när stiftelsen nu påyrkar återgång av ett ingånget avtal, dessutom räntegottgörelse bör ifrågakomma.

Den föreliggande frågan sammanhänger emellertid, så vitt statskontoret kan finna, på det närmaste med spörsmålet om områdets framtida disposition; och härom föreligger icke i ärendet någon utredning eller något förslag. Skall området utan vidare återgå till Hans Maj:t Konungens disposition, synes lösesumman böra erläggas av medel, varöver djurgårdsförvaltningen förfogar. Är åter området erforderligt för något statens ändamål, t. ex. till plats för uppförande av någon statens byggnad, samt Hans Maj:t Konungen medgiver att stiftelsens rätt till området överflyttas å statsverket, synes anslag för lösesummans gäldande böra under riksstatens vederbörande huvudtitel äskas av riksdagen; och ifall området, likaledes efter inhämtande av Hans Maj:t Konungens medgivande, prövas böra tilläggas de för försäljning avsedda delarna av norra Djurgården, torde lösesumman böra bestridas av tillfälliga lånemedel, att återbetalas av vid försäljning inflytande köpeskillingar.

På grund av det sålunda anförda anser statskontoret, att åtgärder för beredande av ersättning åt Nobelstiftelsen böra vidtagas först sedan frågan om områdets framtida disposition blivit avgjord.

Efter det vidare riksmarskalksämberet anmodats att efter vederbörandes hörande avgiva utlåtande i ärendet, har ämbetet låtit höra intendenten för Djurgården, vilken i skrivelse till ämbetet anfört följande:

Med anledning av Nobelstyrelsens i här återgående remiss gjorda hemställan, huruvida Kungl. Maj:t skulle finna skäl vidtaga åtgärder för förvärvande åt statsverket, mot en gottgörelse motsvarande den kostnad stiftelsen själv fått vidkännas jämte ränta å de utlagda medlen, av den rätt, som stiftelsen innehar till ett å skogsinstitutets förra område beläget tomtområde av omkring 3,300 kvadratmeter, vilket på anförda skäl nu ej längre är för Nobelstiftelsen behöfligt, får jag värdsamt anföra följande.

Ifrågavarande område utgör en del av det av förra skogsinstitutet disponerade området, och har djurgårdskommissionen på därom gjord framställning enligt kungl. brevet av den 24 mars 1916 medgivits dels träffa överenskommelse med vederbörande om tiden och ordningen för avträdande av det utav skogsinstitutet disponerade området å norra Djurgården samt, efter sålunda träffad överenskommelse, tills vidare övertaga förvaltningen av detsamma, dels ock utlysa entreprenad och träffa avtal om bortförande från området av befintliga byggnader, vilka av överintendentsämberet befinnas icke kunna användas för något kronans ändamål. Någon anledning att under sådana förhållanden återlösa Nobelstiftelsens område för att återgå till Hans Maj:t Konungens disposition och ställas under djurgårdsförvaltningen torde icke finnas.

Det naturliga torde fastmer vara att, därest Hans Maj:t Konungen medgiver, att stiftelsens rätt till området överflyttas å statsverket, området användes till plats för uppförande av någon statens byggnad eller liksom övriga delar av förra skogsinstitutets område ställes under djurgårdskommissionens förvaltning och tillägges de för försäljning avsedda delarna av norra Djurgården.

Beträffande den av Nobelstiftelsen ifrågasatta gottgörelsen, motsvarande den kostnad stiftelsen själv fått för ändamålet vidkännas, synes mig, i likhet med vad statskontoret i avgivet yttrande framhållit, antingen anslag för lösesummans gäldande böra

under riksstatens vederbörande huvudtitel äskas av riksdagen eller ock lösesumman böra bestridas av tillfälliga lånemedel, att återbetalas av vid försäljningen inflytande köpeskillingar, därvid dock någon räntegottgörelse icke torde ifrågakomma. Visserligen frambåller stiftelsen till försvar härför, att det område, Kaptensudden, vilket överlämnats till djurgårdsförvaltningen såsom vederlag för besittningsrätten till ifrågavarande del av skogsinstitutets förra tomt, och av vars disposition djurgårdsförvaltningen under hela tiden dragit fördel, numera måste anses äga ett värde, högre än den nu begärda ersättningen, men, då Kaptensudden helt och hållet är utlagd till park, vari någon förändring icke är tänkbar, har djurgårdsförvaltningen varken haft eller kan komma att få någon inkomst härav. Förvaltningen har i stället fått vidkännas betydande utgifter för områdets ordnande, och drager denna del av Djurgården ärligen stora underhållskostnader.

För egen del anför riksmarskalksämberet i skrivelse den 24 januari 1920 följande:

Då Hans Maj:t Konungen på riksmarskalkens föredragning denna dag täckts förklara, att Konungen, enär området ifråga ej längre är för honom behöfligt, vill till förmån för statsverket avstå från alla anspråk på nämnda dispositionsrätt och då området, såsom liggande helt och hållet utom djurgårdsförvaltningens intressesfär, icke heller är för något Djurgårdens behov erforderligt, samt djurgårdsförvaltningen i varje fall för närvarande saknar medel för förvärvande av detsamma, får riksmarskalksämberet till besvarande av remissen uttala, att ämberet för sin del icke har något att erinra emot bifall till Nobelstiftelsens förevarande erbjudande till statsverket av stiftelsens rätt till ovan omförmälda tomtområde.

Slutligen har djurgårdskommissionen den 23 februari 1920 avgivit infortrat utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

Genom brev den 23 januari detta år har Kungl. Maj:t anbefallt djurgårdskommissionen att såsom förberedande åtgärder för införlivande med Stockholms stads planlagda område av nya delar av norra Djurgården, bland annat, uppgöra förslag till sådana oundgängligen nödvändiga trafikleder å norra Djurgården, av vilka trängande behov föreligger, samt efter uppgörande av förslag till skelettplan för de genomgående trafiklederna över norra Djurgården träffa preliminära överenskommelser med kommuner eller enskilda, som må hava intresse av kommunikationsfrågans lösning, om utförandet, såväl över norra Djurgården som i fortsättningen intill anknypningspunkterna med befintliga trafikleder, av de trafikleder, vilka ingå i nämnda förslag till skelettplan och anses böra inom en närmare framtid komma till utförande.

Från Stockholms stads frihamnsnämnd och Lidingö intressenter hava framställningar gjorts om trafikleder, och är det icke uteslutet, att även andra intressenter (Djursholm) hava behov av en trafikled över norra Djurgården. Vidare föreligger för flottans station i Stockholm ett behov av att till varvsområdet, speciellt Beckholmen, få spårförbindelse med det allmänna järnvägsnätet. Ett behov, som visserligen ännu icke kommit till offentligt uttryck, men som enligt djurgårdskommissionens förmenande i sinom tid torde komma att framställas och som icke torde kunna eller böra avvisas, är en direkt järnvägsförbindelse mellan Stockholms stads olika djuphamnar på södra sidan om Strömmen och norr om densamma. En sådan förbindelse torde lättast komma till stånd över Beckholmen.

För att icke vid en fortsatt exploatering av norra Djurgården få området sönderstyckat av flera olika järnvägslinjer har kommissionen tänkt sig samtliga ovan angivna sammanförda till ett enda knippe. Ett sådant knippe skulle med hänsyn till de olika linjernas fortsatta sträckning utanför norra Djurgården lämpligen kunna förläggas ifrån Lindarängen och till Nobelparken, varvid denna sistnämnda plats skulle komma att passeras i tunnel. Denna skulle förläggas under Nobelstiftelsens nuvarande tomt, dock på sådant djup, att bebyggandet av tomten på intet sätt härav skulle störas.

Vid framdragande av tunnlar är det, såsom erfarenheten visat, för undvikande av framtida tvister i hög grad önskligt, att den myndighet, som låter anlägga tunneln, jämväl disponerar den mark, genom vilken densamma drages. Skulle nu staten medgiva, att tunnel för tillgodosende av oförmålda trafikbehov anläggas genom Nobelparken, är det sålunda önskligt, att den del därav, som nu disponeras av Nobelstiftelsen, återkommer i statens besittning. Man torde emellertid kunna utgå ifrån att staten för att tillgodose de enskilda nu trängande trafikintressena icke bör vidkännas andra uppoffringar än avstående av mark, över vilken staten har dispositionsrätt. Då de av kommunikationsfrågornas lösning intresserade enskilda böra vara angelägna om frågornas lösning på bästa möjliga sätt, har djurgårdskommissionen tänkt sig möjligheten av att ifrågavarande intressenter skulle vara villiga att erlægga den summa, som ifrågasatts för återlösande till staten av dispositionsrätten till Nobelstiftelsens tomt, som sålunda härigenom åter skulle komma i statens besittning. Underhandlingarna med intressenterna hava ännu ej tagit fastare form, men äro redan i full gång.

Djurgårdskommissionen får med anledning av det sagda hemställa, att frågan om återlösande av dispositionsrätten till ifrågavarande tomt måtte anstå, till dess djurgårdskommissionen blir i tillfälle att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till överenskommelse om trafikledernas tillkomst eller ock anmäla, att djurgårdskommissionen, sedan underhandlingarna visat sig resultatlösa, icke kunnat träffa ett enligt kommissionens mening för staten acceptabelt förslag härtill.

Då Nobelstiftelsen nu förklarar sig ämna avstå från sin erhållna rätt till ifrågavarande område, synes mig icke något vara att erinra mot att stiftelsen gottgöres för den direkta utgift, som stiftelsen fått vidkännas för rättens förvärvande. Lika med byggnadsstyrelsen och statskontoret finner jag däremot sådana omständigheter icke föreligga, att jämväl räntegottgörelse bör ifrågakomma. Nobelstiftelsen har också på anförda skäl förklarar sig avstå från kravet på sådan gottgörelse.

Det föreliggande spørsmålet bör emellertid skärskådas även ur synpunkten av områdets framtida disposition; i detta avseende kunna beträffande oförmålda område om 3,000 kvadratmeter tre alternativ tänkas, antingen att området utan vidare återgår till Hans Maj:t Konungens disposition, eller att det efter vederbörligt medgivande lägges till de för försäljning avsedda delarna av norra Djurgården, eller ock att det likaledes efter vederbörligt medgivande överlåtes å statsverket för att reserveras för något statens ändamål. Av dessa alternativ kan det första genast lämnas utom räkningen, då, på sätt av handlingarna framgår, Hans Maj:t Konun-

Departementschefen.

gen till förmån för statsverket avstått från alla anspråk på dispositionsrätten till området. Av de båda återstående alternativen anser jag mig obetingat böra giva företräde åt det sistnämnda. Jag finner det vara av vikt, att, då nu ett lämpligt tillfälle erbjuder sig, staten försäkrar sig om ett område, som med hänsyn till sitt läge synnerligen väl erbjuder sig såsom plats för en offentlig byggnad.

Vad åter angår området om 300 kvadratmeter har, enligt vad jag inhämtat, något avtal om dess försäljning till Nobelstiftelsen icke träffats och kommer tydligen under numera inträdda förhållanden icke heller att träffas. Till detta område har Nobelstiftelsen, så vitt jag kan finna, icke någon rätt, som behöver av statsverket förvärfvas i samband med den nu ifrågasatta uppgifvelsen.

Vad vidare angår de av djurgårdskommissionen berörda framtidsplanerna, anser jag det vara vanskligt att i förevarande fall bygga på deras realiserande. De omfattande trafikspörsmål, som därmed äro förknippade, kunna utan överdrift betecknas såsom synnerligen komplicerade. Huruvida en lösning skall kunna vinnas i den riktning, djurgårdskommissionen tänkt sig, torde därför få anses skäligen ovisst. I varje fall kan det förväntas att, även om den av djurgårdskommissionen skisserade planen skulle befinnas antaglig och möjlig att genomföra ur synpunkten av alla de stridiga intressen, som därvid komma i betraktande, det kommer att dröja en rundlig tid, innan åtgärder kunna vidtagas för dess genomförande. Då det emellertid kan antagas, att det inom en nära framtid skall befinnas lämpligt att till det ifrågavarande tomtområdet förlägga en offentlig byggnad samt de av Nobelstiftelsen accepterade villkoren för avstående av dess rätt till området måste anses fullt skäligen, har jag funnit mig böra vidhålla min förut uttalade uppfattning, att området nu bör förvärfvas av statsverket. I fråga om beredande av härför erforderliga medel kunde det visserligen tänkas, att löseskillingen till Nobelstiftelsen för närvarande täcktes medelst tillfälliga lånemedel för att sedermera eventuellt ersättas av vederbörande trafikintressenter, därest de av djurgårdskommissionen berörda trafikfrågorna komme att lösas på sätt kommissionen tänkt sig. Särskilt med hänsyn till det osäkra läge, i vilket dessa trafikspörsmål befinna sig, anser jag det emellertid fortfarande ändamålsenligast att statsverket genom anslag å riksstaten beredes tillfälle att förvärva Nobelstiftelsens rätt till ifrågavarande område, utan att man därför släpper tanken på att av trafikintressenterna utfå ersättning för löseskillingen till Nobelstiftelsen, i händelse en trafikled, på sätt djurgårdskommissionen ifrågasatt, verkligen skulle komma att framdragas genom området.

Det är visserligen sant, att statens byggnadsverksamhet de närmaste

åren måste på grund av de nu rådande konjunkturerna på byggnadsmarknaden inskränka sig till de allra nödvändigaste arbetena. Ett sådant förhållande kan naturligen icke i längden fortvara, och när en gång omständigheterna åter bliva sådana, att staten kan återupptaga sin byggnadsverksamhet i erforderlig omfattning, ligga en avsevärd mängd nybyggnadsföretag och vänta på sin lösning. Det är företrädesvis från denna synpunkten jag anser det vara av stor vikt, att staten nu begagnar sig av det gjorda erbjudandet att för ett relativt billigt pris förvärva rätten till en synnerligen värdefull tomt. Jag anser mig vidare i detta sammanhang icke böra underlåta att omnämna, att vissa byggnadsfrågor avseende ändamål, vilkas främjande ankommer på ecklesiastikdepartementet, snart nog torde komma att stå på dagordningen — i den mån de ej redan göra det. Jag syftar härvid på planerandet av nybyggnader för vissa museiändamål, främst på en utvidgning av nationalmusei lokaler och en förflyttning av vissa därstädes nu förvarade avdelningar till eventuella, nyuppförda museibygnader. Närmast har därvid tanken riktats på statens historiska museum och nationalmusei konstslöjdvadavdelning. Utan att på frågans nuvarande stadium på något sätt vilja uttala någon bestämd uppfattning i ämnet, vill jag allenast framhålla, att det ifrågasvarande tomtområdet synes mig kunna vara lämpat för en monumental museibygnad. Hur härmed än må bliva förhållandet, anser jag i allt fall sådana fördelar vara för staten förenade med ett antagande av det nu gjorda erbjudandet, att jag obetingat anser mig böra skänka detsamma mitt tillstyrkande.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels godkänna av Nobelstiftelsen gjort erbjudande att på statsverket överlåta all stiftelsen nu tillkommande rätt till det område av omkring 3,000 kvadratmeter utav skogsinstitutets förutvarande tomt, vilket enligt riksdagens skrivelse den 18 maj 1905 (nr 159) angående försäljning av två områden av norra Djurgården undantagits från försäljningen för att bibehållas under Hans Maj:t Konungens disposition och vartill dispositionsrätten sedermera av Hans Maj:t Konungen överlåtits å sagda stiftelse;

dels ock för beredande av gottgörelse åt Nobelstiftelsen för avstående till statsverket av dess rätt till om-

förmälda tomtområde anvisa på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 294,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Neuendorff.
